

JONG
LEREN

stichting
confessioneel
onderwijs

JL.nu

april 2023

PERSONEELSBLAD VAN STICHTING JONG LEREN

Zo geven Jong Leren-scholen vorm aan
burgerschapsonderwijs

School & transgender
Een casus uit de praktijk

Burgerschapsonderwijs volgens Biesta
"Eerst ervaren, dan pas praten"

Burgerschap

“Wij gaan voor goed onderwijs waarbij we leerlingen optimaal laten ontwikkelen binnen hun mogelijkheden en hen voorbereiden op de toekomst. Waarden als liefde, respect, verantwoordelijkheid, betrouwbaarheid en geborgenheid zijn voor ons de basis waaruit we werken, met hart voor het kind en zorg voor elkaar.”

Dit staat te lezen op onze website en is een basis waarop onze scholen hun burgerschapsonderwijs inrichten. En natuurlijk geeft iedere school hier een eigen invulling aan. De belangrijkste uitdaging bleek het afgelopen jaar om in kaart te brengen hoe je burgerschapsvorming doelgericht en samenhangend in kaart brengt, in je lesprogramma verweeft en nader kunt uitwerken.

Al onze scholen zien het belang van burgerschapsonderwijs in een maatschappij die polariseert en helaas ook verhardt. Gelukkig zien we nu al veel mooie voorbeelden op onze scholen hoe goed burgerschapsonderwijs vorm krijgt. Scholen wisselen ook kennis en ervaring uit. Daarom zijn we blij om in deze uitgave een paar voorbeelden hiervan terug te lezen - om van te leren en natuurlijk ter inspiratie!

JOHN
MARLIES

Korte berichten

Onderweg naar een fusie met Stopoz

Het zal niemand ontgaan zijn dat er een onderzoek loopt naar een samenwerking tussen Jong Leren en Stopoz. Begin 2022 hebben beide besturen een intentieverklaring vastgesteld om tot een bestuurlijke fusie te komen, omdat beide besturen op dit moment in hun kracht staan en het onderwijs goed op orde hebben. Kijkend naar de toekomst en de verwachte ontwikkelingen in het primair onderwijs, is intensivering van onze samenwerking in een fusie een logische volgende stap.

Het onderzoek brengt in kaart hoe we tot een samenwerkingsbestuur met 30 scholen kunnen komen: wat zijn de overeenkomsten en wat zijn verschillen, en hoe gaan we dit samen vormgeven? Tijdens het onderzoek en de daarop volgende voorbereidingsfase gebruiken we de werktitel 'Onderweg'. Deze werktitel is tijdens een brainstorm met directeuren en stafmedewerkers bedacht. Regelmatig verschijnt er op intranet een update via een FusieFlits.

Jongleren om het oud te doen

Bron: Het grote beestenfeest - 'Op negenennegentig beesten'. Deze verzameling korte dierenversjes is waarschijnlijk het bekendste werk van Kees Stip.

Voorwoord

7 vragen aan...

Jaimie Hooi

schoolleider
van Tienercollege
10&Meer

1. Wat was je eerste (bij)baan?

Op mijn 16e werd ik benaderd voor YounGold, dat ondernemerschapprojecten tussen jong en oud ontwikkelde. Ik mocht als projectleider Junior Business Challenge aan de slag met voormalig wethouder Mieke Booij en oud-voorzitter van de dorps- en wijkraden in Haarlemmermeer Cor Mouwen. Zij zijn nog lang mijn mentoren gebleven.

2. Wie was je favoriete leraar en waarom?

Om in de JL-context te blijven, heb ik de lessen van Gert van der Mark op woensdag op

Foto: Paul Tolenaar

*Lisettes
web/apptip*

www.quickscanburgerschap.nl

Lisette Neijzen is ICT-medewerker bij Stichting Jong Leren. Op deze plek in JL.nu geeft zij iedere keer een interessante of leerzame web- of apptip.

Met de QuickScan Burgerschap krijg je een beeld van hoe het staat met burgerschapsonderwijs in je eigen school. De uitkomsten maken inzichtelijk hoe het burgerschapsonderwijs op dit moment in de school ervaren wordt. Een hulpmiddel om in gesprek te gaan, zodat je gezamenlijk de koers en ontwikkelpunten kunt bepalen.

Hij publiceerde het onder het pseudoniem Trijntje Fop, een naam ontleend aan de ideeën van Multatuli. De eerste Trijntje Fop verscheen in 1951 in de Volkskrant.

OP EEN ZEELEEUW

*Een zeeleeuw aan de Côte d'Azur
jongleerde elke dag een uur.*

*“En wat,” vroeg een verbaasde geit,
“is daarvan nu de aardigheid?”*

*“Men moet,” zo sprak die zeeleeuw toen,
“jongleren om het oud te doen.”*

De Polderrakkers als prettig ervaren. Dat komt misschien ook wel omdat mijn vader ook les van Gert heeft gehad.

3. Van welk sociaal medium maak je het meest gebruik?

Ik gebruik LinkedIn. Facebook en Instagram heb ik voor mijn werk en hobby. Ik ben niet heel actief, maar haal regelmatig inspiratie uit berichten op LinkedIn.

4. Waarvoor mogen we jou wakker maken?

Er is niks lekkerder dan de millefeuille van rode biet van sterrenchef Joris Bijdendijk van Rijks.

5. Waar haal jij je inspiratie vandaan?

Enthousiaste scholen en collega's! Ik vind het leuk om een bezoek te brengen aan andere scholen of onderwijsprojecten om te horen en te zien waar ze mee bezig zijn en wat hun drijfveren zijn. Ik kom dus graag bij je langs ;).

6. Welke onderwijsinnovatie verrast jou?

De doorlopende leerlijn vo-mbo heeft mij het meest verrast. Al zeven jaar ben ik in de regiegroep betrokken om regionaal programmatische aansluiting te zoeken tussen het vo en mbo. Nu zien we dat leerlingen met een kader-diploma en praktijkervaring soms tot een jaar studiewinst kunnen behalen, en een leerling met een mavo-diploma niet. De mavo-leerling doet dus langer over dezelfde opleiding.

7. Wat weten veel mensen niet van jou?

Dat ik tot afgelopen januari evenementen organiseerde. Ik was de voorzitter van het bestuur van Stichting Meer Jazz. Daarnaast organiseerde ik met vrienden het Hillegoms Après-Ski Feest. Beide niet voor de muziek, maar onderdeel zijn van de organisatie vond ik heel leuk.

Simone Walvisch

lid Raad van Toezicht (RvT)

Even Appen met

Tijdens een RvT-vergadering gaf jij aan dat je je zorgen maakt over de verharding in de samenleving?

Ja, ik heb daar zelf veel last van. Die verharding gaat sluipenderwijs. Het lijkt normaal geworden om iemand te beledigen of zelfs te bedreigen. En de scholen hebben er ook last van, bijvoorbeeld van ouders die hun 'recht' komen halen.

Is dit de reden dat je burgerschapsonderwijs toejuicht?

Zeker. Het onderwijs is nog een plek waar kinderen waarden kunnen leren, kunnen leren hoe ze kunnen omgaan met elkaar. En vooral hoe belangrijk het is om geen oordelen te hebben over anderen, maar juist waardering. Het goede nieuws is: als scholen er bewust mee omgaan, werkt het ook. Dat blijkt uit onderzoek.

Wat is hierbij volgens jou het belangrijkste om in je achterhoofd te houden?

Dat burgerschap geen zaak is van een individuele docent, maar van het hele team en van het bestuur. De RvT heeft het bestuur gevraagd samen met de scholen na te gaan hoe je effectief burgerschapsonderwijs kan inrichten.

Helpt het dat wij een stichting voor confessioneel onderwijs zijn, of kan dit juist een valkuil zijn?

Tuurlijk helpt dat. Het zit in de genen om na te denken over normen en waarden. En dat is meteen de valkuil. Dat we denken: dat doen we altijd al. Maar de samenleving vraagt ons daar nog eens goed naar te kijken.

De stem van kinderen doet er toe in de gemeente Aalsmeer

Wij leren samen

In de gemeente Aalsmeer doet de stem van kinderen er toe. Een officiële kinderraad mag meedenken en advies geven aan de gemeenteraad. Deze kinderen denken na over zelfgekozen thema's, zoals gelijkheid, gezond bewegen en milieu. De gemeente vraagt de kinderraad ook mee te denken over onderwerpen die kinderen betreffen. Op de Jong Leren-scholen in Aalsmeer en Kudelstaart zit het met die stem van kinderen ook goed.

Hoe geven KC De Ruimte, IKC Triade en De Brug invulling aan burgerschap?

KC De Ruimte heeft een actieve leerlingenraad die maandelijks met directeur Franka de Hartog bij elkaar komt. Franka vertelt betrokken: "Enerzijds denkt de leerlingenraad mee over activiteiten op school en krijgen de leden ruimte om zelf activiteiten op te zetten. Anderzijds mogen ze meedenken over beleid en staat bijvoorbeeld Kanjertraining standaard op de agenda." Een lid van de oudervereniging sluit drie keer per jaar aan om samen over activiteiten zoals schoolreis te praten.

Zorg voor elkaar

Op De Ruimte werden altijd al activiteiten gedaan die bijdragen aan de zorg voor elkaar en voor de omgeving. Zo heeft de leerlingenraad het plan opgevat om een 'voedselkast' in het gebouw van de ouderenvoorziening naast de school te plaatsen. "En in december hebben groep 7 en 8 het mede-mogelijk gemaakt dat het

meervoudig gehandicapte zusje van een leerling van onze school voor dolfijntherapie naar het buitenland gaat," meldt Franka trots. "De twee groepen deden mee aan het project 'tuinbouw-battle' en hebben de helft van de opbrengsten van hun tulpenverkoop aan dit gezin geschonken om zo de reis mogelijk te maken. Het is mooi dat ze daar ook over nadenken."

Rijke thema's in Faqta

Rosalien Streng en Joëlla Pol hebben goed zicht op de burgerschapsactiviteiten van IKC Triade. De leerkrachten zitten op hun school in het leerteam 'burgerschap'. Onlangs hebben ze op een studiedag gewerkt aan bewustwording van het onderwerp burgerschap in het team. Toen bleek dat de leerlingen op Triade de kennis, houding en vaardigheden van burgerschap vooral oefenen en toepassen in de schoolbrede wereldoriëntatiethema's van Faqta. Thema's zijn

bijvoorbeeld 'reisbureau de wereld' of 'het geheim van het geld'. Joëlla: "We gebruiken Faqta als bron en zoeken naar verdieping. We passen verschillende werkvormen toe waarin de leerlingen hun stem kunnen laten horen, zoals debatteren, het gebruik van mentimeter, of het maken van presentaties."

Verschillende leerkrachten, verschillende accenten

"Faqta zorgt voor procesmatig werken met veel aandacht voor gesprek, samenwerking en reflectie", vult Rosalien aan. "Zo bespreken we de onderliggende waarden en normen die op het thema van toepassing zijn en ervaren de leerlingen hoe de maatschappij in elkaar steekt." Rosalien en Joëlla zijn ook realistisch: "Het aanbod is leerkrachtafhankelijk. Zelfs in twee groepen 7 kunnen we verschillende accenten leggen. Maar dat mag, dat laat zien hoe verschillend mensen zijn en dus ook de maatschappij is. Het gaat allemaal om bewustwording bij de leerkracht dat je bezig bent met burgerschap," besluit Rosalien.

De stevige basis verrijken

De leerlingen van groep 7 en 8 van De Brug hebben onlangs een ochtend doorgebracht op het gemeentehuis van Aalsmeer. In de raadzaal speelden ze het spel 'Democracy'. Daarin bouwen leerlingen samen aan hun eigen stad en mogen ze keuzes maken in het belang van hun inwoners. Kies je een bos of een zwembad, een moskee of een gebedshuis, een fabriek of een ziekenhuis? Ze richten politieke partijen op, schrijven korte partijprogramma's en gaan met elkaar in debat. "Ons bezoek aan het

gemeentehuis voor deze les is een uitkomst van onze inventarisatie wat wij al doen aan burgerschap", legt directeur Manon de Jong uit. "Daaruit bleek dat we nog onvoldoende aandacht besteden aan de doelen rondom democratisering. Deze les is een mooie aanvulling op ons aanbod. En het past bij onze visie dat leren in een relevante context plaatsvindt."

De school als oefenplaats

"Burgerschap is geen vak apart, maar is verweven in zo veel wat je als leerkracht met je leerlingen doet", merkt Manon op. "Wij zijn een Kanjerschool en leggen daarmee direct een heel stevige basis voor de houding en vaardigheden die je bij burgerschap oefent. Andere methodes bieden ook veel invulling en af en toe moeten we iets extra's doen. De school wordt bij het vak burgerschap gezien als oefenplaats voor de kinderen en zo kijken wij er ook naar. Onze leerlingen mogen verantwoordelijkheid nemen voor de school en meepraten in bijvoorbeeld de leerlingenraad en klassenvergadering, de digitale leiders en de biebgroep. Zo leren ze dat hun stem er toe doet. In deze les in het gemeentehuis hebben ze ervaren hoe dat op een formeel niveau werkt en die kennis en ervaring nemen ze mee naar hun verantwoordelijkheden in de school."

Fabio Maliepaard werkt bij Jong Geleerd. Daar is hij leerkracht van groep 7. Naast deze baan leidt hij al 17 jaar een zomerkamp voor Stichting Onvergetelijke Zomerkampen. En hij is veel op de manege te vinden. Kijk eens wat een mooie plaatjes een voorjaarsvakantieweek van hem oplevert...

Dit was mijn week

Maandag

Samen met mijn moeder genoten van het mooie weer op Texel.

Dinsdag

Vandaag alvast wat plekken verkend voor het kamp van groep 8. In de avond stonden twee intakegesprekken voor het zomerkamp op mijn agenda.

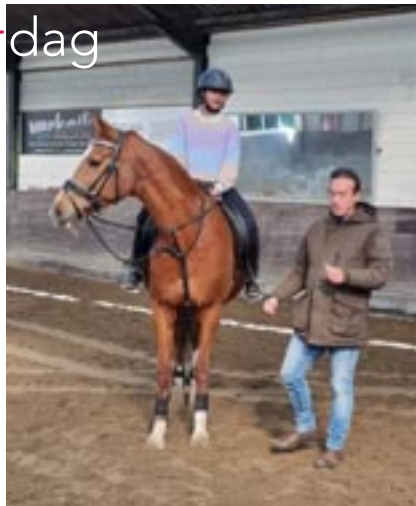
Woensdag

Vanmiddag met vrienden geluncht. 's Avonds had ik een vergadering met alle hoofdleiding van de 9 zomerkampen die de stichting organiseert.

Donderdag

Op de manege mag ik lesgeven aan kinderen die wedstrijden rijden.

Vrijdag

Vandaag kreeg ik zelf een privéles met mijn paard. In de avond met familie uit eten geweest.

Zaterdag

De eerste kampvergadering van dit jaar met het eigen team.

Zondag

Op de manege was een wedstrijd voor de jeugd, ik organiseer dit met veel plezier sinds 2011.

Burgerschapsonderwijs op de Jacobaschool

“Voor elke groep een eigen programma.”

Op de Jacobaschool in Heemstede geeft de werkgroep Diversiteit invulling aan het burgerschapsonderwijs. Dit jaar hebben zij zich ingezet om tolerantie in hun schoolcultuur te integreren: niet alleen via activiteiten maar ook door alert te zijn wat er in boeken, films of televisie gebeurt en dit in de groepen te bespreken.

“Iedereen is natuurlijk anders. En dat is mooi. Aan de ene kant is dat juist leuk, leerzaam en iets om trots op te zijn. Aan de andere kant is het soms een uitdaging om ‘erbij te kunnen horen’. Door vanuit tolerantie dingen te beleven of te bespreken proberen we hier een balans in te vinden. Heel belangrijk in onze maatschappij, waarin tolerantie onder druk staat,” vertelt Annelies Bruins, leraarondersteuner en kindercoach op de Jacobaschool.

Programma op niveau Om het thema tolerantie handen en voeten te geven, werkt de Jacobaschool al een aantal jaren samen met een extern bureau. Voor iedere groep wordt sinds dit jaar een programma op het eigen niveau samengesteld. Zo is voor groepen 1 t/m 4 een verteltheater ontwikkeld, met vertelplaten over

bijvoorbeeld ‘Koning en Koning’. Voor groep 5 zijn er activiteiten over ‘iedereen is anders’. De workshop voor groep 6 gaat over groepsdruk en in groep 7 komen twee mensen vertellen hoe het is om met een handicap te leven. “Het is bijzonder om te zien dat sommige kinderen een man die zwaar spastisch is allerlei vragen durven stellen, terwijl anderen het lastig

vinden om hem te zien en horen praten. Ook kunnen onze leerlingen zelf ervaren hoe het is om met een blindegeleidendstok te lopen of in een rolstoel te bewegen.”

Vooroordelenkoffer Groep 7 gaat ook onder begeleiding wandelen in Haarlem langs zogenaamde ‘oorlogssporen’ van de Tweede Wereldoorlog. Voor groep 8 is een vooroordelenkoffer ontwikkeld. Zij gaan opdrachten uit deze koffer samen maken met groep 8 van basisschool De Wadden uit Schalkwijk. “Het begint bij het schrijven van een brief over jezelf aan een leeftijdsgenoot. Onze leerlingen vragen: is dit de naam van een jongen of een meisje? Goed om te weten dat de Schalkwijkse kinderen dezelfde vraag stellen aan hun leerkracht. Als ze vervolgens bij elkaar op bezoek gaan en samen bijvoorbeeld naar een poppenkastvoorstelling kijken over twee jongens die verliefd op elkaar zijn, bespreken ze samen hoe zij dit ervaren vanuit hun eigen achtergrond. Heel leerzaam voor iedereen.”

Compleet Annelies sluit af: “Dit is een onderdeel van ons burgerschapsonderwijs. Binnen het team zijn we in gesprek hoe we onze activiteiten en misschien op termijn ook nieuwe methodes gaan integreren tot een compleet curriculum voor burgerschapsonderwijs. Het nieuwste idee is om ouders met een andere achtergrond uit te nodigen om te laten vertellen over hoe bijvoorbeeld Kerst wordt gevierd. Het lijkt een klein onderwerp, maar helpt bij het met een open blik naar elkaar kijken.”

SCHOOL & TRANSGENDER een casus uit de praktijk van Jong Leren

Samen leren

Onze scholen staan in de samenleving. Maatschappelijke ontwikkelingen hebben invloed op ons denken, het beleid en de uitvoering daarvan. Een van onze scholen heeft te maken met een transgendervraagstuk. Een kind in de onderbouw vertelde door het leven te willen gaan als meisje in plaats van als jongen. Hoe gaat de school hiermee om? We spraken met de IB'er.

Om privacyredenen hebben we de casus anoniem beschreven.

“Het traject dat we meemaken is natuurlijk in de eerste plaats ingrijpend voor het kind zelf en voor de ouders. Maar het heeft ook impact op de school. Onze eerste prioriteit is dat de leerling zich prettig en goed voelt in de klas. Maar we moeten ook gaan nadenken over aanpassingen en maatregelen: wat doen we wel en wat doen we niet? Wat willen we uitstralen en hoe communiceren we hierover?”

Hulp ingeroepen

De IB'er vertelt hoe een en ander op gang kwam. “Op een gegeven moment zat de betreffende leerling niet lekker in zijn vel. De ouders vroegen om een gesprek en zeiden meteen: ‘Onze zoon voelt zich meer een meisje en wil een meisje worden. We begrijpen dat en we steunen hem.’

Er was veel emotie bij de ouders. De leerkrachten voelden een enorme verantwoordelijkheid om de situatie in goede banen te leiden. Op dat moment ben ik als IB'er betrokken geraakt. De ouders

hadden al hulp gezocht bij Transvisie. Deze patiëntenbelangenorganisatie zet zich in voor alle mensen met vragen rond hun genderidentiteit en voor hun familie, naasten en relevante omgeving. De ouders wilden graag dat school zich uitsprak

over genderdiversiteit – zodat het niet alleen met hun kind te maken had. Dat leek ons een goede insteek.”

Paarse vrijdag

“Met ons team hadden we een bijeenkomst met een ervaringsdeskundige van Transvisie. Op het verzoek van deze organisatie waren ook de ouders van de betreffende leerling aanwezig. We kregen informatie: wat is gender, wat is transgender – maar ook: wat betekent het voor

de ouders, als je ziet dat het niet goed gaat met je kind? Dat was aangrijpend, voor het team én voor de ouders. De boodschap van de Transvisie-man was: kijk breder. Doe niet alleen incidentele acties, zoals Paarse Vrijdag. Zorg dat je er op schoolniveau

De identiteit

De identiteit van onze stichting staat omschreven op onze website. Op de scholen van Jong Leren zijn alle leerlingen welkom en sluiten we niemand uit. Alle scholen hebben de ruimte om naar eigen inzicht invulling te geven aan de eigen identiteit.

regelmatig mee bezig bent. Ook voor dit onderwerp geldt dat in iedere klas kinderen zitten die hiermee te maken hebben. Laat kinderen merken dat ze er mogen zijn en dat ze met vragen over zichzelf en hun ontwikkeling bij je terecht kunnen."

Voeden met informatie

Zorgvuldig kiest de IB'er haar woorden: "Tot zover konden we prima meegaan met de inhoud van de presentatie. Maar vervolgens ging het over: 'Heb het niet meer over jongens en meisjes, maar over beste kinderen. En maak de wc's genderneutraal.' Toen werd het ingewikkelder. Leerkrachten hebben een verantwoordelijkheid voor álle leerlingen. Moet je de benadering van je groep veranderen voor één of enkele leerlingen? Collega's durfden in het bijzijn van de ouders niet al hun vragen te stellen. Ze waren bang de aanwezige ouders onnodig te kwetsen."

Het team had behoefte met elkaar te sparren, zonder ouders erbij. "Wat wij als school moeten en willen doen in het kader van gender en transgender werd uitgangspunt van dit gesprek. Daarin werd vooral duidelijk dat we tijd nodig hebben om na te denken, wat noodzakelijk is. We moeten het onderwerp actueel op de agenda houden. Het is belangrijk dat we bekend raken met alle aspecten hiervan. Met hulp van Transvisie, via zelfstudie of op andere manieren – maar we moeten onszelf wel gaan voeden met informatie. Je moet gaan snappen en aanvoelen hoe ingrijpend zo'n transitie is. Zodat je vanuit je expertise als leerkracht, maar ook als mens vanuit je invoelingsvermogen, wat meer proactief gaat bedenken wat kinderen in dit soort overgangssituaties nodig hebben."

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Zo liep het team er bijvoorbeeld tegenaan, dat alleen in de betreffende klas werd gecommuniceerd over de naamsverandering. "Ouders uit andere klassen kwamen hierover met vragen bij ons. Dan merk je dat je zoekende bent. Ik wil benadrukken: neem de tijd om alles goed uit te zoeken met elkaar, zodat iedereen zich kan vinden in de uitkomsten. Ik vind dat we in ieder geval moeten bespreken, wat je van een school mag verwachten. Het gaat om een maatschappelijk verschijnsel dat veel aandacht vraagt en krijgt. Wat móet je als school leveren en organiseren? Waarin heb je de maatschappelijke verantwoordelijkheid? Dat stuk moet nog duidelijk worden. Ik breng het onderwerp in elk geval aan de orde in ons MT en in het IB-overleg. Als we voldoende kennis hebben vergaard, kunnen we op een bewuste manier keuzes maken."

Het team van deze school staat open voor ervaringen en tips van collega's. Wil je van gedachten wisselen, meld je dan bij de IB'er van jouw school.

Burgerschap

Hebben jullie soms ook het gevoel dat er van alles op ons bordje geschoven wordt? Op zich is dat prima, het onderwijs is bij uitstek de branche die meedeint op de golven van een veranderende maatschappij.

Wat ik lastig vind, is dat aan de ene kant de minister ons vraagt ons vooral te focussen op de basisvaardigheden: we kelderden als een malle op de Pisa-lijst, dus even schouders eronder. Vervolgens krijgt de Inspectie de opdracht te kijken hoe wij omgaan met burgerschap. Hup, vullen dat bordje.

Voel ik de noodzaak met burgerschap aan de gang te gaan? Eigenlijk ben ik hier tweeledig in. Aan de ene kant denk ik: ga weg, volgens mij noem je dit opvoeding! Aan de andere kant wil ik in een maatschappij leven waar we een ander met respect bejegenen en ik met respect bejegend wordt. Daar moet ik me dan ook voor inzetten. Als dat in mijn rol als leerkracht is, dan doe ik dat dus. Burgerschap is voor mij vooral kinderen weerbaar maken om zich in onze maatschappij staande te houden. Klinkt heftig, maar zo zie ik het wel. Kinderen krijgen te maken met voorbeelden die zo genormaliseerd zijn dat het lijkt alsof het zo hoort. Ik kan mij persoonlijk enorm ergeren aan het geschreeuw van 'populaire' influencers en youtubers. Mijn zoon vindt dit de normaalste zaak van de wereld en schreeuwt dus ook zijn longen uit zijn lijf.

Ik hoop dat met onze focus op burgerschap we kinderen meegeven dat anders ook gewoon is. Dat je niet hoeft te roeptoeteren en dat we uiteindelijk allemaal ook maar mens zijn. Met eigenlijk dezelfde behoeftes: gezien worden, je geliefd voelen, veilig zijn, mogen zijn hoe je je voelt, een eigen respectvolle mening hebben. En vooral niet over je schouder moeten kijken.

Kees Kloost

HOE GEVEN WE BURGERSCHAPSONDERWIJS VORM?

Scholen verzorgen burgerschapsonderwijs op basis van hun eigen schoolvisie, passend bij de eigen schoolpopulatie.

Om burgerschapsonderwijs te stroomlijnen tot een doelgericht en samenhangend geheel, heeft een Jong Leren-werkgroep een kaderdocument en kwaliteitskaart ontwikkeld.

burgerschap...

is een flinke hap.

krijg je alleen maar voor elkaar, stap voor stap.

Een goede visie is daar voor nodig..

EN inbreng van een team niet overbodig

Dagelijks ben ik hier mee bezig

het bewustzijn is dus aanwezig

In alle vakken wordt dit reeds besproken
Ons team heeft er dus al regelmatig aan geroken

Een beetje uitzoeken wat? & Waar?
dan krijgen we het wel voor elkaar!

WAT VERSTAAN WE ONDER BURGERSCHAP?

BURGERSCHAP VERWIJST NAAR DE MANIER WAAROP MENSEN MET ELKAAR OMGAAN:

- De verhouding tussen burgers en overheid.
- Hoe gaan we om met verschillen en diversiteit?
- Hoe gaan we om met tegenstellingen en conflicten?
- De rechten van minderheden en hoe we samen beslissingen nemen (ook als we het niet met elkaar eens zijn).

Dit alles draagt bij aan respect voor de basis van de democratische rechtsstaat (vrijheid, gelijkheid, solidariteit) en ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties. Vanuit Jong Leren hebben we hieraan toegevoegd: Het ontwikkelen van vaardigheden om te kunnen functioneren in een digitaliserende samenleving.

DE SCHOOL ALS OEFENPLAATS

De school (en de directe omgeving) wordt gezien als veilige 'oefenplaats'. Hier heerst een klimaat waar meningsvorming en gesprek hierover mogelijk is en gestimuleerd wordt. Dit vraagt om het 'voorleven' van de visie van de school door het team. Het ontwikkelen van burgerschapsonderwijs is daarom maatwerk per school.

DE UITDAGING VAN BURGERSCHAPSONDERWIJS

Sinds kort wordt burgerschap als basisvaardigheid gekwalificeerd, vergelijkbaar met taal en rekenen. In de burgerschapsopdracht verwacht de overheid van scholen dat zij

werken aan actieve participatie en sociale cohesie (wetswijziging 2006) en aan non-discriminatie en verdraagzaamheid (wetswijziging 2021).

Aandachtspunten in het curriculum voor burgerschapsonderwijs

met een instrument om burgerschapscompetenties te meten, zodat de resultaten inzichtelijk zijn. Aan de andere kant gaat burgerschap om 'algemene vorming'; het onderwijs is van origine al gericht op een brede cultuuroverdracht en oriëntatie. Dit doen we door leerlingen kennis, waarden en richtinggevende begrippen aan te reiken en dit te bespreken.

Het komt er dus op neer dat we op school al veel aan burgerschapsvorming doen. De uitdaging is vooral om het doelgericht en samenhangend, dus per leerjaar aan de hand van opbouwende lesstof en ontwikkeling van bijpassende competenties, in kaart te brengen en aan te bieden.

MEER INFO?

In de A t/m Z / Onderwijs - inhoudelijk (via intranet) vind je het kader burgerschap en de Kwaliteitskaart burgerschap.

EERST ERVAREN, DAN PAS PRATEN

BURGERSCHAPSONDERWIJS

IN DE PRAKTIJK

volgens Gert Biesta

Binnen het burgerschapsonderwijs is Gert Biesta een bekende naam. In een themanummer rond burgerschap mag zijn gedachtegoed dan ook niet ontbreken. Wellicht ken je de drieslag van Gert Biesta: kwalificatie, subjectificatie en socialisatie – of, zoals we bij Jong Leren zeggen: leren, werken en leven.

Volgens Gert Biesta heeft de verhoogde aandacht voor burgerschapsvorming te maken met zorgen over drie thema's. Het gaat om barsten in de samenhang binnen onze samenleving, teruglopende (politieke) participatie en toenemende radicalisering. Samenleving en politiek zien meer en betere burgerschapseducatie als oplossing voor deze zorgen.

EEN POTJE MAKEN VAN BURGERSCHAP

Daar zit volgens Gert Biesta wel een probleem. Scholen kunnen dit ervaren als: 'weer een klus erbij – en we hebben al zoveel klussen'. Hij daagt het onderwijs uit eraan te werken binnen de dingen die ze toch al doen. Om succesvol te zijn met burgerschapsvorming hebben zij de samenleving trouwens ook nodig: als de samenleving een potje maakt van burgerschap, dan kan het onderwijs dat niet oplossen.

SOLIDARITEIT

Burgerschap kent een sociale, morele en politieke invalshoek. Biesta wijst erop, dat een democratie niet alleen gelijkheid en vrijheid betekent, maar óók solidariteit. Juist de pluraliteit, het samenleven in verscheidenheid, is wenselijk. Daarmee is democratie een 'kunstmatig, politiek project'. Het vraagt wel wat van de mens. De vrijheid die wenselijk is voor de een, kan botsen met de waarden van de ander. Hier komen 'grenzen' en 'begrenzing' in beeld en dat is een overeenkomst met de taak voor onderwijs en opvoeding.

BIESTA OVER BURGERSCHAPSONDERWIJS:

“Geen agenda die uitgevoerd moet worden, maar een principe waar op allerlei manieren en momenten aan gewerkt kan worden.”

'ZO ZIJN ONZE MANIEREN'

In democratie zit 'iets schurends', stelt Biesta. Hij ziet een tendens in burgerschap om net als in het liedje 'Zo zijn onze manieren' onze waarden op te leggen aan nieuwkomers. De boodschap is dan: zorg maar dat je je aanpast aan onze manier van leven. Biesta denkt dat dit misschien helpt voor sommige dingen, maar juist níet voor de kwestie van radicalisering. Door onze waarden op te leggen aan nieuwkomers, blijven we het conflict verergeren. Vooral met degenen die juist voor de vrijheid naar Nederland zijn gekomen. Biesta denkt dan ook dat de democratische waarden anders begrepen moeten worden.

HET DEMOCRATISCH SPEELVELD

Hij gebruikt daarvoor de 'metafoor van het speelveld': iedereen die voetbalt, is verantwoordelijk voor de kwaliteit van de grasmat. Iedereen die een plek op het speelveld wil hebben, iedereen die naar Nederland komt om hier in vrijheid te kunnen leven, heeft een plicht om te zorgen voor het 'speelveld' zelf. En dan zeg je dus niet: als je mee wilt spelen moet je aan onze regels voldoen, maar: we proberen dit met elkáár te doen, en dat betekent dat we met elkaar zorg moeten dragen voor dat speelveld. Voor Biesta is dit een betere manier om over democratische waarden te denken.

IK-IN-ONTMOETING-MET-DE-WERELD

Het democratische principe geeft vrijheid, maar vraagt volwassenheid. Dit is hetzelfde als bij het pedagogische principe, stelt Biesta. Dat wil zeggen: het individu moet het belang van de groep voor kunnen laten gaan op dat van zichzelf.

In plaats van ik, ik, ik wordt het: ik-in-ontmoeting-met-de-wereld. Werk maken van democratie is daarmee werken aan volwassen willen zijn. Ingewikkelde stof, maar gelukkig heeft Biesta een buitengewoon pragmatische kijk op de aanpak van burgerschapsoponderwijs.

OEFENEN MET WEERSTAND

Want waar begint volgens hem het werk? Niet met het lezen van de grondwet of democratische rechten – eerst moeten we kinderen helpen met het oefenen met weerstand, met grenzen. Voor Biesta is het werken met klei, steen, verf of hout burgerschapseducatie. Het is oefenen met materiële weerstand. Dans is een levende weerstand, net als musiceren, tuinieren en bezig zijn met dieren. Door dit te doen leer je meer over jezelf en wat de wereld van je vraagt. Sociale weerstand, ten slotte, oefen je tijdens zingen: wordt er gezongen op school? Ook teamsport is een sociaal proces, net als toneel. Speel hiermee!

LEREN KOST TIJD

Biesta wijst erop dat weerstand ontmoeten niet altijd prettig is, maar wel heel belangrijk. Daarbij moeten we kinderen helpen. We moeten daar vormen voor bieden én tijd voor geven, want dergelijke leerprocessen verlopen traag. Niet denken dat we dat binnen een paar maanden rond hebben. Ten slotte hebben kinderen ondersteuning nodig door hen bij de 'plek der moeite' te houden.

HET HART VAN BURGERSCHAPSVORMING

Naar de mening van Biesta wordt in Nederland te veel met kinderen gepraat, maar te weinig ervaren. Het advies van Biesta is eens te kijken naar je onderwijs: waar zit de mogelijkheid om te oefenen met volwassen zijn? Als je dat niet verzorgt, kun je volgens hem nog zoveel lessen burgerschap geven, maar je hebt de kiem, het hart, niet goed in beeld. Burgerschapsvorming begint met ervaren.

Foto: Michel Groen

De Nederlandse onderwijspedagoog Gert Biesta (1957) is als hoogleraar verbonden aan de Universiteit van Edinburgh en Maynooth University in Ierland. Hij verzorgde al talloze publicaties en heeft onder andere onderzoek verricht naar onderwijs, burgerschap en democratie. Een van zijn bekendste boeken is 'Het prachtige risico van onderwijs' (2014).

Meer van Gert Biesta Bijgaand verhaal is (mede) gebaseerd op een webinar van Gert Biesta over burgerschap in de school. Hoor je dit en meer graag van hemzelf? Met nog meer achtergronden en voorbeelden uit de literatuur? Bekijk dan de hele webinar via YouTube.

Goede doelen, snapshots en burgerschapsinitiatieven

Wat doen scholen van Jong Leren en waarmee kunnen ze elkaar inspireren? In de rubriek snapshots vinden we vaak acties voor goede doelen, of andere leuke activiteiten. Deze keer ook een vleugje burgerschap én liefde.

Jonge burgers vermaken oude burgers op De Reiger

Rond kerst komen (bijna) alle senioren uit het dorp langs in twee shifts. Alle klassen treden dan voor ze op.

Leerlingen organiseren sponsorloop om tropisch regenwoud te beschermen

“Basisschool De Ark uit Heemstede werkt met de Noordwijkse Methode. Het huidige thema was ‘Tropisch Regenwoud’. De kinderen leerden over deze ‘longen van de aarde’ en kwamen tijdens één van de lessen op het idee dat ze een bijdrage wilden leveren aan de bescherming van het tropisch regenwoud. Ze bedachten een sponsorloop en het goede doel was snel gevonden: ‘Adopteer Regenwoud’ van stichting Work with Nature. De stichting heeft een aantal gastlessen gegeven op de Ark en zet zich in voor het behoud en het herstel van 2000 hectare regenwoud in Costa Rica. Dat doen ze door grond aan te kopen en dit en de biodiversiteit actief te beschermen. De kinderen hebben ruim € 5.000 bij elkaar gelopen. Meer dan menig bedrijf doneert, dus daar mogen alle kinderen van De Ark enorm trots op zijn”, aldus Nathalie Nijhuis, intern cultuur coördinator van De Ark.

Hallo Muziek! op De Franciscus in Bennebroek

Op De Franciscus in Bennebroek krijgen de leerlingen van de groepen 7 en 8 instrumentale muzieklessen van vakdocenten van Hallo Muziek! De groepen 1 t/m 6 volgen de leerlijn muziek, zang en beweging, ook vanuit Hallo Muziek! “Een flinke investering vanuit school, die zeer waardevol is”, benadrukt schoolleider Suzanne van Beek. “Muziek maken heeft veel positieve effecten: op de hersenontwikkeling op taal- en rekengebied, op de groepsdynamiek en op het saamhorigheidsgevoel. Natuurlijk is het ontdekken van talenten en plezier hebben in het leren van iets nieuws ook een doel. Omdat we zien dat niet alle ouders geld en/of tijd kunnen vinden om hun kind op muziekles te doen, was de wens extra groot om dat onder schooltijd mogelijk te maken. Viool, gitaar en djembé worden bespeeld. De leerlingen zijn superenthousiast en ouders en team zien hoe de kinderen genieten van deze bijzondere lessen.”

Sponsoractie de Breedenborgh voor het goede doel

Basisscholen Opmaat en ‘t Venne en kinderopvang Op Stoom hebben onlangs ook een sponsoractie gehouden. De opbrengst was deels bedoeld voor de aankleding van de groenstrook die naast de school loopt en deels voor stichting Het Vergeten Kind. Dit goede doel is gekozen door de leerlingenraad van beide scholen. De leden van de leerlingenraad hebben de cheque met een bedrag van € 1657,50 overhandigd aan Margo Vinkenburg van Het Vergeten Kind. Zij gaf aan dat de stichting met dit bedrag voor veel kwetsbare kinderen iets kan betekenen.

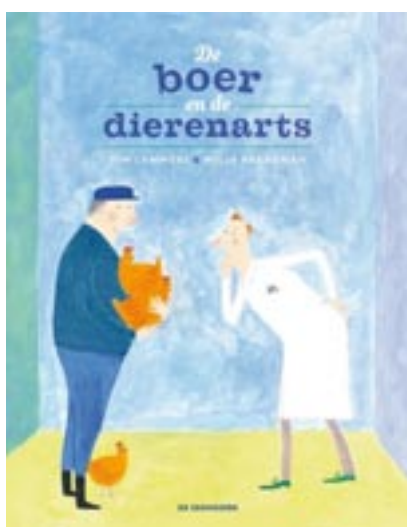
Valentijnsdag op De Ark in Heemstede

Aan het team van De Ark is volop gedacht op Valentijnsdag! Hartverwarmend!!

Meer ruimte voor actuele discussies op De Wikkeling

Het nieuws dat dichter/schrijver Pim Lammers zijn opdracht voor de Kinderboekenweek neerlegde, omdat hij doodsbedreigingen had ontvangen, zorgde voor een mooie discussie in de teamkamer van De

Wikkeling. De bedreigingen volgden na online aanvallen op de auteur vanwege een oud verhaal voor volwassenen dat hij bijna tien jaar geleden schreef, over de relatie tussen een tienerjongen en zijn trainer. Paula Middelkoop, leerkracht groep 8: "We hadden juist een aantal boeken van Pim Lammers aangeschaft. Nadat een collega en ik bij een lezing van hem waren geweest, had ik al eens enthousiast uit zijn recente werk voorgelezen bij de koffie. Toen we een vraag over dit actuele nieuws kregen van een biebouder, leek het me goed met het team over dit onderwerp te praten. Wat vinden wij als team nu eigenlijk? Laten we zijn boeken in de schoolbibliotheek staan, of is het niet gepast?"

Als start van de discussie las Paula het boek 'De boer en de dierenarts' voor in de teamkamer. "Dit was een mooie manier om de 'discussie' te starten. Unaniem vonden we zijn boeken zeer waardevol." Dat het onderwerp indruk heeft gemaakt, blijkt volgens Paula uit het feit dat laatst weer een bericht en een krantenartikel hierover gedeeld werden in de teamapp van De Wikkeling. "Ik hoop dat het een aanzet is om

vaker een actueel thema te bespreken met ons team." Paula's klas geniet inmiddels van de gedichtenbundel van Lammers. "Elke dag stuur ik ze met een cadeautje naar huis: een gedicht van hem."

Podcast op school Antonius Ridderspoor

Drie groep 8-leerlingen van de Antoniuschool in Nieuw-Vennep hebben een podcast gemaakt als werkstuk over Nieuw-Zeeland. Met deze podcast zijn zij vakoverstijgend aan de slag gegaan: van het berekenen van de bevolkingsdichtheid en onderzoek naar de geschiedenis, tot wat is er nodig om een podcast op te nemen.

Beluister de podcast:

Meer lezen over burgerschap op school?

Bekijk het Magazine voor basis- en voortgezet onderwijs van Expertisepunt Burgerschap.

De waarde van ontmoeting

Elke dinsdag leert een klein groepje leerlingen van IKC De Paradijsvogel hoe de dieren op zorgboerderij Zebra-Zorg in Vogelenzang verzorgd moeten worden. Zij doen dat onder begeleiding van één van de deelnemers van Zebra-zorg.

De samenwerking tussen het IKC en de zorgboerderij is van grote waarde voor de kinderen én voor de deelnemers van Zebra-Zorg. De kinderen zijn heel enthousiast over de verzorging van de dieren en over het buiten in de natuur leren en werken. En de deelnemers leren hoe zij goed uitleg kunnen geven aan de kinderen. Op deze manier ontstaan mooie, unieke ontmoetingen tussen de deelnemers en de kinderen.

Stage op De Paradijsvogel

Op IKC De Paradijsvogel maken deze bijzondere ontmoetingen deel uit van de visie op het burgerschapsonderwijs. Daarom blijven de ontmoetingen niet beperkt tot de leerlingen die naar de Zebra-Zorg gaan. Deelnemers van de Zebra-Zorg kunnen bijvoorbeeld stage lopen op het IKC. Zo komt momenteel een deelnemer op het IKC om het schoolfruit te schillen en te snijden.

Sociale integratie

Het samenleven en -werken in de wijk, is een belangrijke pijler in het burgerschapsonderwijs op De Paradijsvogel. Onderdeel van goed burgerschapsonderwijs is dat leerlingen leren omgaan met maatschappelijke diversiteit. Door activiteiten en ontmoetingen te organiseren waarbij sociale integratie plaatsvindt, leren de leerlingen van De Paradijsvogel dit. Daarom wordt ook de samenwerking met andere instanties gezocht, zoals met het buurthuis en de woningbouwcoöperatie. Dat leidt tot concrete activiteiten, zoals het opruimen van zwerfafval in de wijk door de kinderen in samenwerking met de buurtbewoners. En een 'Paradijsvogel-got-talent' in het buurthuis.

Minimaatschappij

De mogelijkheden voor samenwerking en sociale integratie zijn nog lang niet uitgeput. Kim Tubbergen, directeur van de Paradijsvogel, ziet dat er nog meer mogelijkheden zijn. "Er is bijvoorbeeld een natuurlokaal op het terrein van Zebra-Zorg, waar lessen gegeven kunnen worden. In coronatijd waren de mogelijkheden voor samenwerking beperkt. Nu kunnen we dat weer intensiveren." Andere kansen ziet ze in de samenwerking tussen onderwijs en opvang. "In het IKC is al sprake van een nauwe samenwerking, waarbij we bijvoorbeeld het gedachtegoed van de Vreedzame School hebben uitgewerkt en geïmplementeerd. Het IKC is op die manier een 'minimaatschappij', waarin de kinderen in de gelegenheid zijn om de nodige sociale vaardigheden te oefenen."

Stichting Zebra-Zorg zorg met een streepje extra

Stichting Zebra-Zorg is een zorgboerderij in Vogelenzang. Kinderen, jongeren en volwassenen met uiteenlopende ondersteuningsvragen zijn hier 1 tot 6 dagen per week welkom om deel te nemen en bij te dragen aan een gevarieerd boerderijprogramma met individuele en groepsbegeleiding. Zebra-Zorg beschouwt de natuur als best denkbare herstelplek en als kostbare inspiratie- en ontwikkelplek: in de natuur liggen lessen en voorbeelden voor het oprapen. In de professionele begeleiding, coaching en trainingen staan dieren in veel gevallen centraal.

Burgerschap toetsen

Wat vind jij?

Linda van Amerongen, leerkracht groep 7, De Brug:

“Je kunt de ontwikkeling van kinderen ook op een andere manier volgen. Bijvoorbeeld door kinderen een presentatie te laten geven. Je voorkomt

daarmee dat ze móeten presteren op het moment dat ‘het blaadje voor ze ligt’. Ik denk wel dat je de behaalde doelen van burgerschap inzichtelijk moet maken. Wij vullen jaarlijks een rubrics in, waarin we per leerling de doelen afvinken. Het MT maakt van deze doelen stellingen, die we in Google Forms zetten voor de groepen 7 en 8. Deze leerlingen maken de enquête en wij zien welke doelen behaald zijn.

Hierna hebben we nog een paar maanden om onderbelichte onderwerpen op te pakken. Onze Kanjertraining draagt daar aan bij. En groep 7 speelt in het gemeentehuis van Aalsmeer het spel Democracy. Zo wordt school een echte oefenplaats en behalen we onze doelen.”

Charlotte van Weezenbeek, directeur Aloysiusschool:

“Niet toetsen, omdat we al zoveel toetsen, hoor je mij niet zeggen. Ik vind dat er altijd ruimte moet zijn om iets van meerdere kanten te bekijken. In de fase waarin wij zitten met het vormen van burgerschaps-onderwijs, zou ik het namelijk helemaal niet zo gek vinden om een vorm van toetsing te gebruiken. We moeten nog in kaart brengen wat we al aan burgerschapsonderwijs doen en of we ons aanbod moeten verrijken. Omdat veel onderwerpen geïntegreerd zijn in ons onderwijs, doen we misschien al genoeg. Zo aan het begin vind ik een soort nulmeting wenselijk. Hoe staan we ervoor? Dat

zou je met een toets/peiling onder een groep kinderen kunnen ontdekken. Maar misschien kiezen we ervoor om dit op een andere manier te onderzoeken. Ik ben heel benieuwd op welke manier je dit het beste kunt aanpakken. Ik sta open voor de verschillende mogelijkheden.”

Selma Reijners, IB'er De LinQ:

“Het is goed dat burgerschaps-onderwijs meer aandacht krijgt. Door een duidelijke plek in het curriculum komt het vak naast vakken als rekenen en taal te

staan. En nog beter: in samenhang met. Het monitoren van burgerschapsonderwijs is een wettelijke voorwaarde. Momenteel kun je kiezen tussen het meetinstrument van Rovict, of het volgen door middel van een ‘portfolio-route’. Op de LinQ werken we (nog) niet met een portfolio. Dat is iets dat we eens kunnen onderzoeken, maar zover zijn we nog niet. Dus voor onze school denk ik meer aan Rovict. Als we binnen JL in de toekomst onze visie op toetsen uitdiepen, kunnen we daarna opnieuw kijken naar een meetinstrument. Misschien past Rovict dan nog steeds bij onze visie, of is het werken met portfolio's toch iets wat we moeten gaan uitrollen.”

School = Oefenplaats

Burgerschapsvorming is sinds augustus 2021 een verplicht onderdeel van het lesprogramma op basisscholen. De Inspectie handhaaft hierop sinds augustus 2022. De verantwoordelijkheid voor de implementatie ligt bij de schoolleiders.

Ivanka van Dijk, beleidsmedewerker onderwijs van Stichting Jong Leren, organiseerde onlangs een studiebijeenkomst voor IB'ers en schoolleiders: Samen leren in Burgerschap.

Een basisschool is de uitgelezen plek voor leerlingen om zich te ontwikkelen tot democratische burgers met de leerkracht als rolmodel. Om ervoor te zorgen dat er tijdens een lesdag samenhang is tussen leergebieden en activiteiten en dat burgerschapsvorming gaat leven binnen de schoolmuren, is het goed dat een heel schoolteam zich hiervoor inzet met de schoolleider en IB'er als kartrekkers.

Boeiende gesprekken

Tijdens de studiebijeenkomst voor IB'ers en schoolleiders, hebben de aanwezigen het spel 'School als oefenplaats' gespeeld. In groepjes werden stellingen besproken door meningen, feiten en ideeën met elkaar uit te wisselen. Ivanka: "De 10 stellingen met achtergrondinformatie leverden boeiende gesprekken op. Verwoorden wat je om welke reden wel of juist niet doet, werkte inspirerend. De visie van Jong Leren, 'Wij Leren Samen', kwam heel mooi tot uiting."

Professionaliseren

Een van de stellingen was 'Botsen en schuren mag'. "Als je het altijd met elkaar eens bent, kom je als team niet verder. Door te kijken naar elkaars verschillen en te onderzoeken wat het verschil in denken en handelen oplevert, kom je als team verder in professionaliteit", weet Ivanka. "Een andere stelling was: 'We doen het samen'. Hierdoor kwamen gesprekken op gang over het gebruikmaken van elkaars kwaliteiten en expertises en het partnerschap met ouders."

Miranda Nijssen, leerkracht groep 8 en "Je hoeft niet alle Engelse v

"Thuis werd vroeger niet veel gelezen. Pas toen ik een jaar of 10 was, werd ik zelf enthousiast en daar speelde mijn school zeker een rol in. Ik weet nog goed dat meester Modderman zo mooi kon voorlezen; 'Alleen op de wereld' van Hector Malot was het helemaal voor mij. Ik begon met van die echte meisjesboeken: Heidi, Kitty op kostschool en De olijke tweeling. Op de middelbare school werd ik lid van de bibliotheek en dat ben ik nog steeds! Ik lees graag boeken van Karin Slaughter en Anya Niewierra. Het aanbod van kinderboeken is geweldig en zo veel gevarieerder dan in mijn eigen kindertijd. Ik verheug me nu al om mijn

Tino Keesenberg, conciërge bij Het Mozaïek en De Wikkeling

Als kind woonde Tino in Arnhem. Zijn ouders hadden geen rijbewijs. Hij reisde daarom destijds al veel met het OV, zoals met de bekende trolleybus van Arnhem. Ook bouwde hij legotreinen en speelde hij met modeltreinen.

Als we hem spreken, vertelt hij direct enthousiast over zijn treinreis naar Brussel, die hij de zaterdag daarvoor maakte: "De treinreis an sich is voor mij al de hobby. Het type trein speelt hierbij geen grote rol. In Brussel zijn ook metro's en trams die mij interesseren. Maar ook de actuele plattegronden van de metro vind ik erg mooi en kan ik uitvoerig bestuderen."

Mooi van lelijkheid

Voor een ritje met de stoomtrein loopt de treinkenner niet warm, maar wel voor de diesel- of de elektrische trein: "Buitensporige treinen of metro's hebben mijn aandacht, zoals de hangende trein in het Ruhrgebied. En in Parijs rijdt de metro op stalen wielen, of op banden. Daarnaast is er een tram die rijdt op banden. In deze wereldstad heb ik zelfs naast de bestuurder

in een metro gezeten. In Glasgow heeft de metro de bijnaam 'The Clockwork Orange'. In Charleroi rijdt een bijzondere metro, die mooi van lelijkheid is", vertelt Tino verder.

Dubbel leuk

Daarnaast maakt hij er ook een sport van om zijn reisjes zo goedkoop en duurzaam mogelijk te maken. Tino: "Een voordelige combinatiereis naar Wuppertal is voor mij dan ook dubbel leuk." Daarnaast bezoekt Tino graag de open dagen van de NS-werkplaats, omdat daar vaak bijzondere modellen te zien zijn. Op de foto staat Tino naast een lamp met het logo van de Londense Underground.

*"De treinreis
an sich is
voor mij al
de hobby"*

taal-leesspecialist op de Antoniuschool woorden te kennen om een verhaal te volgen"

pasgeboren kleinzoon te gaan voorlezen. Het team van de Antoniuschool heeft kortgeleden de hele collectie vernieuwd, zodat kinderen naast klassiekers ook toegankelijke, hedendaagse boeken kunnen kiezen. Hierbij is onder andere het advies van Bibliotheek Op School gebruikt. Vanaf nu organiseert school alles zelf - in samenwerking met een aantal enthousiaste bieb-ouders. We hebben een breed ingezet leesbevorderingsprogramma, van deelname aan de kinderjury, tot voorleeswedstrijden en het voorleesontbijt. Elk jaar is er een boekenmarkt op school en alle groepen gaan tenminste één keer per jaar naar de openbare bibliotheek. Ook het voorlezen van kleuters door groep 8 leerlingen is heel populair. En

sinds dit jaar hebben we een zwerfboekstation op school. Kinderen kunnen uit die kast staat afgeschreven leesboeken meenemen en na het lezen lekker rond laten zwerven. In groep 8 zorg ik voor afwisseling. Van luchtige boeken van Anna Woltz tot serieuzere boeken als 'Oorlogsgeheimen' van Jacques Vriens. Na iedere pauze lees ik voor, zodat elk kind een momentje van rust krijgt. De een droomt weg bij het verhaal, de ander luistert alleen een beetje. Ook leuk om te zien dat onze bovenbouwleerlingen regelmatig Engelse boeken lezen. We zijn immers een Early Bird school, waardoor ze weten dat je niet alle woorden hoeft te kennen om een verhaal te volgen."

Sam Meerhoff, wethouder gemeente Heemstede

“Belangrijk dat burgerschap een vaste plek heeft in het basisonderwijs”

Wethouder Sam Meerhoff van de gemeente Heemstede wist van jongs af aan dat hij zich wilde inzetten voor de samenleving.

Als docent burgerschap en maatschappijleer gaf hij 11 jaar les op het vo en mbo. Hij maakte ook beleid voor burgerschapsonderwijs.

“In die jaren heb ik veel met jeugd over politiek gesproken. Een ding stoorde me altijd: het beeld dat jongeren niet in politiek geïnteresseerd zijn.”

“Maar eigenlijk is het andersom. De politiek is te weinig bezig met jongeren”, gaat Meerhoff verder.

“Dus toen ik de kans kreeg de politiek in te gaan, deed ik het om juist dáár iets aan te veranderen. Ik ben dan ook blij met mijn portefeuille, waarin de jeugd een belangrijke rol speelt. Ik ben bijvoorbeeld samen met collega-wethouder Anneke Grummel politiek trekker van het Jeugdakkoord dat we in Heemstede ontwikkelen. Sinds kort komen mijn collega en ik hierdoor steeds meer in contact met jongeren. Ook met kinderen van en op Jong Leren-scholen.”

Geen vak op zich. “Als voormalig leerkracht vind ik het een goede ontwikkeling dat burgerschap breder wordt uitgerold en nu ook in het primair onderwijs een vaste plek heeft. Op de basisschool kun je maatschappelijke dilemma’s of thema’s bespreekbaar maken. Ik zie burgerschap niet als vak op zich, maar je kunt het goed integreren in het onderwijsaanbod. Bij rekenen bijvoorbeeld, als je maatschappelijke ontwikkelingen in cijfers uitdrukt. Kinderen leren hoe je die getallen kunt duiden, een belangrijke vaardigheid.

Als wethouder wil ik onderstrepen dat de school een oefenplaats is voor burgerschap. Je leert er naar elkaar te luisteren en ontdekt dat jouw perspectief een van de vele is. Vanuit de gemeente gaan we nu bewust op schoolbezoek, om te luisteren naar kinderen. We zijn er trots op dat we kinderen zo meer bij de gemeente en de politiek te betrekken. We willen ze een structurele stem geven, als onderdeel van het jeugdakkoord.”

Kinderen hebben visie. “Ik ben de docenten die bijdragen aan gesprekken op school heel dankbaar dat ze tijd reserveren voor de voorbereiding. Dat levert goede gesprekken op”, benadrukt de wethouder. “Het valt me op hoe goed kinderen kunnen verwoorden waar ze tegenaan lopen. Ze hebben ook slimme en creatieve ideeën en een visie op hoe de samenleving hoort te zijn. Ze houden van concreet zichtbare resultaten. Over het vuurwerkverbod in Heemstede zeiden ze bijvoorbeeld: jullie hebben iets verboden, maar geen leuk alternatief geboden. Een oproep aan ons om aan het kind te blijven denken als we beleid maken. Andersom wil ik kinderen en scholen van Jong Leren in onze gemeente vragen ons te blijven betrekken bij projecten rondom burgerschap. Het levert ons waardevolle inzichten op.”

Heb jij een innovatief onderwijsconcept gespot? Werk je aan een futuristisch leermiddel voor in de klas, of deel je graag je onaardse visie op de toekomst van onderwijs met je collega’s? Dan bieden we je hier ruimte. Mail je idee naar info@jl.nu.